

Серйозний дитячий погляд на реальність Хайку і малюнки українських учнів на виставці в Японії

УДК 82.0-1(52)+75-053.5(477):069.9

<https://doi.org/10.33989/3083-6387.2025.2.329666>

11 січня 2025 року в місті Сайтамі (Saitama, Japan) відбулася визначна культурна подія — міжнародна виставка «Хайку миру — 2025», де були представлені вірші й малюнки українських дітей.

Захід тривав із 10 по 13 січня 2025 року в культурному просторі Comunale великого центру PARCO.

Повна назва події — «З надією на мир в усьому світі. Виставка «Хайку миру — 2025» за участі хайку з України» («In hopes of world peace. «Peace Haiku» Exhibition 2025 — Featuring Haiku from Ukraine»).

Виставка «Хайку миру — 2025», місто Сайтама (Японія). 11 січня 2025 р.

© Danning Zhao, 2025

Danning Zhao,

psychologist, international student counselor,
Saitama University (Japan)

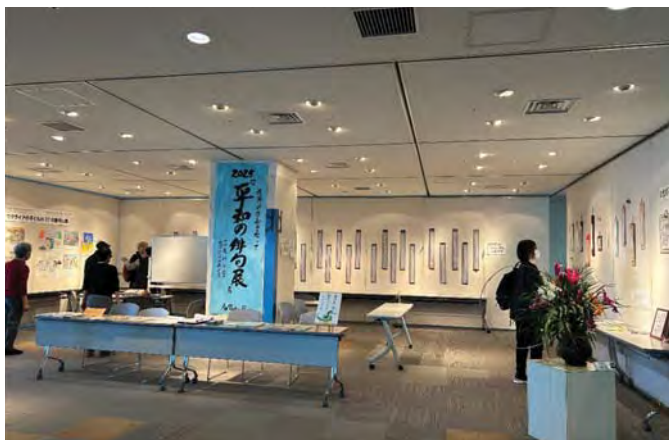
Ініціаторами виставки стали культурні товариства — «Любителі хайку із Михасі» («The Mihashi Haiku Association», Mihashi — частина міста Сайтама) і «Хайку для мирної конституції» («The Kyujyo Haiku Association for Citizens», слово Куїджо означає дев'яту статтю японської конституції, де йдеться про мирну доктрину). Проведення виставки також підтримали місто Сайтама, газета «Tokyo Shimbun», Saitama University. В організації виставки взяли активну участь лідери культурних товариств хайку — Mr. Manabu Minagawa, Mr. Hidehisa Sakaki, віцепрезидент, професор Saitama University, Почесний професор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Susumu Nonaka, завідувачка кафедри світової літератури, Почесний професор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Ольга Ніколенко.

Виставка «Хайку миру — 2025», місто Сайтама (Японія). 11 січня 2025 р.

На виставці були представлені творчі роботи українських учнів із Запорізької, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Київської, Львівської, Хмельницької, Полтавської та інших областей України. Школярі надіслали

до Японії хайку і малюнки про війну, мир, Україну. Також на виставці глядачі змогли ознайомитися з хайку японських авторів на теми миру, життя, природи.

Виставка «Хайку миру – 2025», місто Сайтама (Японія). 11 січня 2025 р.

Ми хочемо представити читачам журналу думки організаторів виставки та враження глядачів.

Віцепрезидент, професор Saitama University **Susumu Nonaka** прочитав лекцію про літературну освіту в Україні та співпрацю Saitama University з ПНПУ імені В. Г. Короленка, про спільні проекти (зокрема щорічні українсько-японські студентські семінари, культурні заходи для дітей та вчителів та ін.), які реалізуються завдяки зусиллям українських та японських науковців.

Mr. Susumu Nonaka, віцепрезидент, професор Saitama University

Професор Susumu Nonaka доклав багато зусиль до організації виставки, а також до перекладу дитячих хайку та лекції професора Ольги Ніколенко японською мовою.

Щодо українських хайку, представлених на виставці, професор Susumu Nonaka висловився: «Учнівські твори втілюють надію і духовну силу. Слова і малюнки надзвичайно живі. Безперечно, вчителі добре підтримують і гарно навчають дітей, якщо вони можуть так майстерно висловити свої думки у важкій ситуації. Хайку дітей відображають цінності світу. Япон-

ські хайку (дорослих людей і без малюнків), які представлені на виставці, також розповідають про мир. Отже, українські та японські, дитячі й дорослі хайку являють чудову гармонію та єдність».

Лекція професора Susumu Nonaka під час виставки «Хайку миру – 2025». 11 січня 2025 р.

Професор Susumu Nonaka відзначив провідні ідеї хайку українських дітей: «Це передовсім мрія про мир, любов до батьківщини, сум за загиблими».

З приводу форми українських хайку професор Susumu Nonaka зауважив: «У нас є усталеною силabisна форма хайку із 17 складів. Цікаво, що професійні перекладачі хайку, наведених у підручнику із зарубіжної літератури для 6 класу професора Ольги Ніколенко, дотримуються цієї норми. У японських хайку також використовують слово, що відповідає порі року, але це не обов'язково. Українські діти гарно складають вірші. У наших школах не часто спонукують учнів створювати хайку, тому ми радіємо, що це роблять українські діти».

Ольга Ніколенко, професорка ПНПУ імені В.Г. Короленка

Професорка **Ольга Ніколенко** попросила вчителів із різних регіонів України, щоб вони надіслали хайку і малюнки дітей. Протягом місяця пані Ольга отримувала на пошті дитячі роботи з різних місць, зокрема дуже небезпечних.

Події

Професорка Ольга Ніколенко разом зі студентами Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка описала й систематизувала хайку і малюнки учнів, а потім надіслала їх до Японії, що було вельми складно у воєнний час. Та все ж усі 238 дитячих робіт доїхали до міста Сайтама. Їх отримав віцепрезидент, професор Saitama University Susumu Nonaka, який передав роботи членам оргкомітету виставки.

Підготовка до виставки хайку і малюнків українських дітей у ПНПУ імені В.Г. Короленка. Грудень 2024 р.

Під час виставки «Хайку миру — 2025» у місті Сайтама професорка Ольга Ніколенко прочитала онлайн-лекцію для відвідувачів (до її лекції були створені японські субтитри), у якій розповідалося про долі українських дітей у воєнний час, а також про те, яку велику роль відіграють література і мистецтво в їхньому житті.

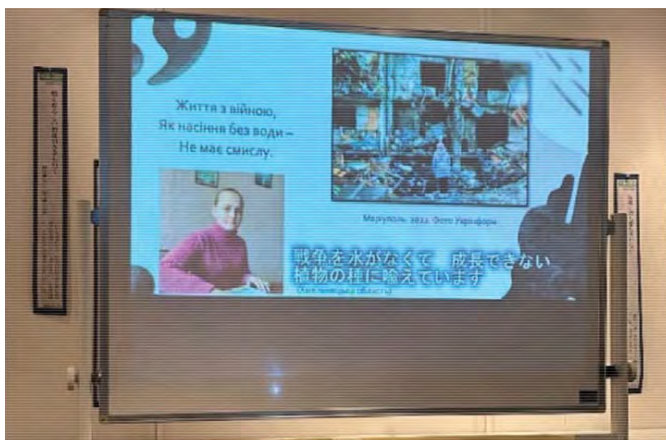
Онлайн-лекція професорки Ольги Ніколенко під час виставки «Хайку миру — 2025». 11 січня 2025 р.

Професорка Ольга Ніколенко сказала: «Ми не в змозі змінити те, що вже сталося, але ми можемо знайти нові сенси, нове бачення і нові цінності навіть у найтемніші часи. Це розуміють і наші діти, які швидко стали дорослими... У хайку і малюнках українських учнів так багато безпосередніх емоцій,

реальної правди, дитячого горя і водночас світлих мрій про мирне і спокійне життя. Я хочу, щоб усе те, про що мріють українські учні у своїх віршах, здійснилося якомога швидше. Молитви, висловлені у віршах і малюнках, мають велику силу. Ми віримо, що Бог і весь світ не будуть байдужими до наших страждань, вони допоможуть Україні бути вільною і мирною».

Аріна Власова, авторка хайку, м. Кам'янець-Подільський

Онлайн-лекція професорки Ольги Ніколенко під час виставки «Хайку миру — 2025». 11 січня 2025 р.

Згодом вона додала: «Я глибоко вдячна кожній українській дитині, яка писала хайку і малювала малюнок, а також кожному учителю, який допоміг надіслати роботи. Чому деякі дитячі малюнки дуже яскраві? Тому що наші діти в умовах бідності та руйнувань не пожаліли своїх найдорожчих олівців і фарб, щоб розповісти світові про Україну, про наші страждання та мрії. Чому деякі твори дітей є сірими або мають тільки два або три кольори? Тому що таким нині є життя українських учнів, а ще тому, що деякі роботи надіслані із небезпечних областей, де немає взагалі жодних фарб, а лише декілька поламааних олівців. Я була здивована, що у відправленнях, окрім дитячих робіт, були також сердечки, янголи, зірочки з паперу. Це все діти хотіли передати світові

зі своїх укриттів, зі зруйнованих будинків, де вони перебувають і пишуть вірші».

Головні організатори виставки, лідери товариств любителів хайку висловили свої роздуми про творчі роботи українських дітей.

Mr. Manabu Minagawa, лідер товариства «Хайку для мирної конституції» («The Kyujoyo Haiku Association for Citizens»)

Mr. Manabu Minagawa сказав: «Дізнавшись, що в українських школах викладають хайку, я запропонував представити твори українських дітей на нашій виставці «Хайку миру». Члени нашого товариства були здивовані тим, що в далекій від Японії країні діти вивчають хайку. А я був ще більше здивований, коли побачив їхні роботи, сповнені соковитих барв і свободи ідей. Я думаю, що в Україні літературна та мистецька освіта більш розвинені, ніж у Японії. Щоправда, українські діти висловлюють свої думки й почуття у важкій ситуації, але, на мою думку, покращення художнього висловлювання зміцнює надію на майбутнє. Я б хотів і надалі звертатися до поетичної творчості українських дітей».

Mr. Hidehisa Sakaki, лідер товариства «Любителі хайку із Михасі» («The Mihashi Haiku Association»)

Mr. Hidehisa Sakaki зазначив: «Мене вразило, що вони висловлюють свої думки у відвертих словах, таких як «війна в Україні», «хочу миру» та інші. Я думав, що дитячі малюнки будуть трагічними, але заспокоївся, побачивши, що багато малюнків є яскравими, барвистими. Композиції також потужні і, на мій погляд, учні мають чудові навички малювання. Мені здається, що українські діти й молодь, хоча й живуть у розпал війни, отримують «незабутні моменти» за допомогою вчителів. Я молюся, щоб війна в Україні якнайшвидше закінчилася й Україна знову стала мирною країною».

Mrs. Danning Zhao, психологиня, консультантка

Психологиня **Danning Zhao** (Saitama University), яка відвідала виставку, висловила власний погляд на подію: «Я психолог. Коли я побачила дитячі хайку на виставці, перше, що мене здивувало, — це художня якість їхніх малюнків. Кожна робота була напрочуд унікальною, а використання кольорів — неймовірно своєрідним. Коли я подумала над тим, чим ці роботи відрізняються від робіт японських учнів початкової та середньої школи, я зрозуміла, що вони несуть в собі набагато глибші та сильніші емоції, ніж можна було б очікувати від художників їхнього віку. Деякі з малюнків були яскраво-кольоровими, що відображає сильні емоції українців, тоді як інші були повністю сірими».

Найбільше мене вразило таке хайку:

*Птахи співають у руїнах,
Соняшник дивиться в небо,
Надія не гасне.*

На малюнку, що супроводжує це хайку, була зображена абсолютно сіра будівля, схожа на руїну, без жодних птахів чи соняшників. Я подумала: «Навіть живучи в такому середовищі, ця дитина несе в своєму серці птахів і соняшники». Сльози навернулися на очі, коли я це усвідомила.

Малюнок і хайку Анастасії Галан із м. Одеси

У кожному малюнку я бачила стійкість, притаманну українцям, навіть якщо вони діти. Я глибоко відчувала, що освіта в Україні справді чудова.

Під час виступів усі стільці були зайняті аудиторією, і ми постійно додавали нові. Усі слухали дуже уважно. На початку виступив Mr. Hidehisa Sakaki. Він теж пережив війну і мріяв про те, щоб війни ніколи не повторювалися. Його промова була дуже зворушливою.

Далі ми подивилися онлайн-лекцію професорки Ольги Ніколенко. Кожен фрагмент її змісту був глибоким, поетичним і проникливим. Після цього була лекція професора Susumu Nonaka. Коротка й змістовна, вона висвітлювала передісторію цієї виставки.

Після виступів організаторів відбулася сесія питань і відповідей. Люди знову й знову висловлювали своє здивування тим, наскільки дивовижними є малюнки і хайку українських дітей. Професор Susumu Nonaka пояснив, яке виняткове значення надають українці мистецтву і що їхня шкільна освіта містить у собі мистецтво в повному обсязі. Щодо хайку він відзначив, що в українській освіті є окремі курси української та зарубіжної літератури, а це виховує у школярах глобальну громадянську позицію. У межах курсу зарубіжної літератури хайку викладають належно. На його думку, українські вчителі заслуговують на велику повагу. Публіка також спитала про складову структуру українських дитячих хайку, і професор Susumu Nonaka прочитав деякі з них вголос. Вони були надзвичайно красивими і за ритмом, і за інтонацією, нагадуючи японські хайку.

Величезне враження справила розповідь сербської жінки та її чоловіка. Вона розповіла, що до дев'яти років також жила у воєнному середовищі, і ця виставка має для неї особливе значення, бо нагадала про важке минуле. Крім того, на виставці була присутня японка, яка сама пережила війну до п'ятирічного віку. Вона сказала, що ця виставка викликала відлуння тих далеких років у її серці. Бурхливими оплесками глядачі висловили свою повагу українським викладачам та учням».

Mr. Masahito Sakamoto, ентузіаст українського мистецтва, адвокат

Відвідувач виставки **Mr. Masahito Sakamoto**, ентузіаст українського мистецтва, який має ступінь доктора права та інші наукові ступені, поділився своїми думками про виставку «Хайку миру» 2025 року: «Моїм першим враженням було те, що, незважаючи на дуже небезпечні обставини війни, багато дітей створили несподівано яскраві й барвисті малюнки. Я пригадав повідомлення про те, що багато людей, незалежно від віку й статі, страждають від депресії через війну. Можливо, діти використовують яскраві кольори у своїх малюнках як спробу зцілення від своїх темних емоцій.

Багато хайку відображають горе, принесене війною. Однак деякі з них також утілюють тверду рішучість протистояти вторгненню і дати відсіч. Я можу сказати, що всі хайку пройняті щирим бажанням миру.

На малюнках вирізнялися зображення червоних маків і червоної калини. Ці рослини не знайомі більшості японців, тому мої українські друзі пояснили, що червоні маки є символом жертв війни, а червона калина — традиційний символ України.

Оскільки неможливо прокоментувати всі ілюстрації та хайку, я хотів би виділити три конкретні приклади.

Малюнок і хайку Олександри Хмільовської із м. Запоріжжя

Олександра Хмілевська написала хайку:
Червоні маки —
Сльози зраненого серця
Моєї України.

Фраза «Сльози зраненого серця» видалася мені особливо пронизливою. Малюнок передає біль емоцій, зображуючи поранене серце в українських національних квітах, серце, яке ніби летить над полем квітучих червоних маків.

Вероніка Чорноморець намалювала червону калину і Тараса Шевченка, а також написала хайку:
Наче кров'ю майорять
Кущі калини восени.
Так чекає миру Україна.

Калина — рослина, яка всіяна плодами з осені і протягом зими, викликає образ подолання холодів й очікування приходу весни.

Малюнок і хайку Вероніки Чорноморець із м. Запоріжжя

Ангеліна Сосновська зобразила вдягнуту у вишиванку молодую жінку з рішучим поглядом. Малюнок супроводжує хайку:

Квіти на вишиванці...
В душі тепло і любов —
Непереможна країна!

Мене вразило, що такі сильні слова сказані в надзвичайних обставинах війни.

Малюнок і хайку Ангеліни Сосновської із м. Оріхів (Запорізька обл.)

Із небезпеками війни стикаються не лише діти, а й учителі. Один мій знайомий, який живе в Києві, сказав: «Поруч із моїм домом впали уламки ракети, залишивши в землі вирву. Чи зможемо ми вижити, чи ні — це питання удачі». Швидше за все, це відображає щирі настрої більшості людей, які живуть нині в Україні. Продовжувати освіту і наукову роботу, а також створювати хайку та малюнки в таких складних умовах — це справді дивовижно.

Я захоплююся волею і висотою духу дітей та їхніх учителів. Я глибоко поважаю професорку Ольгу Ніколенко та її колег за відданість освіті».

Ms. Michiko Komiya, PhD, викладачка Tokyo University of Foreign Studies

Ms. Michiko Komiya, PhD, викладачка Tokyo University of Foreign Studies розповіла про своє сприйняття виставки: «Цього року за сприяння віцепрезидента, професора Saitama University Susumu Nonaka на виставці були представлені малюнки та хайку українських дітей, створені під час війни. Це були творчі роботи, які збирила професорка Ольга Ніколенко з Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Я давно знаю професоруц Ольгу Ніколенко, у 2023 році вона відвідала Японію. Протягом двох тижнів разом із професоркою Лідією Мацевко-Бекерською та молодією дослідницею Катериною Ніколенко із Львівського національного університету імені Івана Франка вони читали енергійні лекції про українську культуру в університетах по всій країні. У співпраці з професором Susumu Nonaka я переклала їхні лекції японською мовою, які наприкінці минулого року були опубліковані у книжці. Я отримала позитивні відгуки від різних фахівців Японії про цю збірку робіт.

Усі роботи, представлені на виставці, були чудово виконані, і з першого погляду я була здивована високим рівнем якості. Малюнки були гарно розфарбовані й супроводжувалися хайку. Однак коли я ближче придивився до кожного твору, моє серце було розбите. Малюнки і вірші — прекрасні, але вони чітко показували шрами на дитячих серцях, спричинені суворою реальністю війни. Одна дитина намалювала пейзаж свого зруйнованого рідного міста у всіх відтінках сірого. Інша дитина написала хайку про те, що її батько загинув на полі бою. Але скорбота була не єдиним враженням, яке я отримала від цих робіт. Я також відчула палку любов дітей до своєї країни та сім'ї, їхню рішучість жити, незважаючи на сувору реальність. Я запитала психологиню Danning Zhao, яка розглядала роботи учнів разом зі мною: «Чи пам'ятають діти емоційну травму війни, навіть коли виростають?» За словами Danning Zhao, ступінь затягування наслідків війни залежить від самої дитини, але здебільшого діти страждають від болісних спогадів і в дорослому віці.

Виставка «Хайку миру — 2025», місто Сайтама (Японія). 11 січня 2025 р.

Виставку відвідало чимало людей, серед яких були любителі хайку та випускники Saitama University. Професорка Ольга Ніколенко прочитала відеолекцію, у якій пояснила представлені роботи. Її коментарі до хайку та малюнків дали нам змогу глибше зрозуміти поточну ситуацію в Україні, побачену очима дітей.

Професор Susumu Nonaka відповів на запитання аудиторії та пояснив зміст відеолекції у спосіб, який був більш зрозумілим для японської аудиторії. В українській шкільній освіті створення хайку є важливою частиною навчальної програми. Оскільки хайку є традиційним японським віршем, він має різні правила написання. Але в українських школах хайку трактують просто як «трирядкові вірші» і зосереджуються на вільній творчості дітей, а не на тому, щоб підпорядкувати їх правилам. Слухачі лекції мали нагоду поділитися своїми думками. Зокрема випускник Saitama University, який зараз працює вчителем у середній школі, сказав: «Те, що українські діти здатні дивитися на реальність війни яким поглядом і виконувати чудові твори мистецтва, має бути наслідком гарної освіти, яку надають їм шкільні вчителі».

Після лекції я ще раз подивилася на дитячі роботи і згадала, що коли професорка Ольга Ніколенко читала лекцію в Японії, вона сказала: «Для українських дітей сьогодні мистецтво відіграє роль терапії для зцілення їхніх сердець». Малюнки та хайку справді відображають емоційні травми, яких зазнали діти від війни. Водночас, можливо, діти намагаються подолати свої страждання і жити далі через свої твори мистецтва. Я щиро сподіваюся, що настане день, коли війна закінчиться і діти зможуть жити безпечно і радісно».

Обговорення під час виставки «Хайку миру — 2025», місто Сайтама. 11 січня 2025 р.

Наведемо також думки інших глядачів виставки «Хайку миру — 2025»:

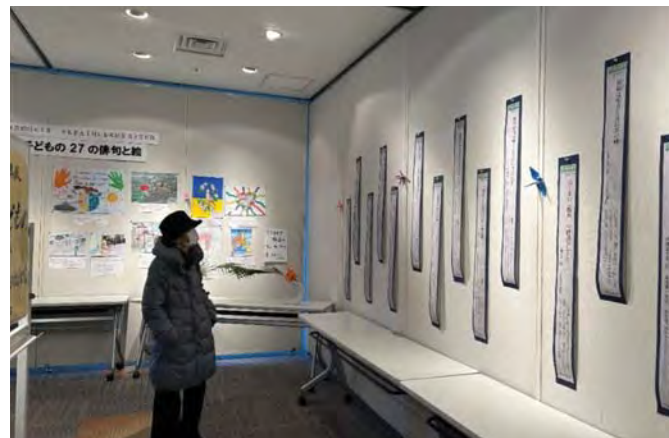
- «Мене здивувало, наскільки гарно малюють українські учні. Вони дуже добре виражають почуття молитви за мир. Я сподіваюсь, що війна швидко закінчиться і настане міцний мир».

- «Слова українських дітей викликали в мене сльози. Я маю надію на мир. На мою думку, Японія повинна продовжувати закликати не брати участі у війні».
- «Мене дуже вразило, що українські діти використовують яскраві квіти навіть під час війни».
- «Мені дуже болять за українських дітей. Нехай їм дадуть право жити мирно!».
- «Я переписала декілька хайку українських дітей».
- «Мені дуже сподобалася лекція Ніколенко-сан, яка дала нам можливість дізнатися багато цінного».
- «Голоси дітей відлунюють у моєму серці. Я молюсь за те, щоб усмішки дітей повернулися».
- «Малюнки і хайку українських дітей є сильним посланням. Прочитавши їх разом із хайку, що написали дорослі японці, я глибоко замислилась про війну і мир. Дуже важливо вжити заходи для встановлення міцного миру».
- «Який абсурд чинять люди! Мене вразив серйозний дитячий погляд на реальність».

11 січня 2025 року в газеті «Tokyo Shimbun» було опубліковано статтю про виставку «Хайку миру – 2025», де були представлені вірші і малюнки українських дітей.

Виставки хайку і малюнків українських дітей відбудуться також в інших містах Японії протягом 2025 року.

Ми щиро дякуємо всім організаторам та відвідувачам виставки! Також сердечно дякуємо всім українським дітям та вчителям, які надіслали свої малюнки та хайку до Японії! Це безцінний скарб!

Виставка «Хайку миру – 2025», місто Сайтама (Японія). 11 січня 2025 р.

Хайку і малюнки українських дітей для виставки 2025 р. в Японії можна переглянути за покликанням:
<https://www.youtube.com/watch?v=OGsMUaHB1o8>

Лекцію професорки Ольги Ніколенко про хайку і малюнки українських дітей можна переглянути за покликанням:

https://www.youtube.com/watch?v=9kq6Es_hj8E&t=1s

Стаття про виставку «Хайку миру – 2025» у газеті «Tokyo Shimbun». 11 січня 2025 р.